

Kirje

8.5.2026

VN/409/2026
VN/409/2026-OKM-42

Hallintovaliokunta

OKM:n lausunto Hallintovaliokunnalle asiasta HE 54/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Yleiset huomiot

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää sisäministeriön kollegoita yhteisestä valmistelusta kokonaisuuden eri vaiheissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että kansalaisuuden saamisen edellytykset tukevat kotoutumista, kielellistä ja yhteiskunnallista osallisuutta sekä demokraattisen yhteiskunnan perusarvojen omaksumista. Kansalaisuuskokeen käyttöönotto on merkittävä muutos, jolla on myös vaikutuksia ja kytkentöjä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että vaikka ehdotuksen mukaisesti kansalaisuuskokeesta säädetään sisäministeriön hallinnonalalla, kokeen edellyttämän osaamisen hankkiminen tai kokeen rinnastamisen mahdollisuudet tapahtuvat osin opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaaman ja rahoittaman koulutusjärjestelmän piirissä. Lisäksi esityksessä esitetään tehtäviä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimijoille. Tämä edellyttää selkeää vastuunjakoa, riittävää resursointia vastuulliselta hallinnonalalta sekä tiivistä yhteistyötä.

Näkemykset yhteiskuntatietoedellytykseen

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää kannatettavana monikielisen yhteiskuntaorientaation oppimateriaalin hyödyntämistä kansalaisuuskokeen taustamateriaalina, mutta nostaa esiin, että kokeen kehittämisessä tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, onko oppimateriaali yhdenvertaisesti saavutettava kansalaisuuskokeeseen osallistuville ja vastaako se kielellisesti kokeessa edellytettyä kielitaitotasoa (korkeintaan B1).

Opetus- ja kulttuuriministeriö nostaa esiin ehdotetun materiaalin hyödynnettävyyden ja monikielisen yhteiskuntaorientaation opetustarjonnan. Kunnan täytyy tarjota monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kotoutuja-asiakkaille, joten muiden kohderyhmien – esimerkiksi kansainvälisten opiskelijoiden osalta, ei ole selkeää polkua monikielisen yhteiskuntaorientaation opintoihin. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö nostaa esiin sen, että monikielinen yhteiskuntaorientaation materiaali on ensisijaisesti tarkoitettu koulutajien materiaaliksi, ei itseopiskelua varten.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että kansalaisuuslain 25 a §:ssä tarkoitetut oppimateriaalit sisältäisivät tietoa avoimista ja saavutettavista matalan kynnyksen kulttuuripalveluista, joista tietäminen edistäisi kotoutumista, muun muassa osallisuuden kautta, ollen samalla olennainen osa suomalaisen yhteiskunnan järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa. Tieto kulttuuripalvelujen monipuolisuudesta auttaa niihin tutustumisen lisäksi luomaan ensimmäisiä tärkeitä yhteyksiä paikallisiin ihmisiin, saamaan vertaistukea ja merkityksellistä sisältöä arkeen kotoutumisprosessin keston ajaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kansalaisuuskokeella voi olla vaikutuksia yhdenvertaisuuteen. Erityisessä asemassa ovat henkilöt, joilla on heikko luku- ja kirjoitustaito, vähäinen koulutustausta, oppimisvaikeuksia tai korkea ikä. Näiden ryhmien osalta on tärkeää varmistaa, että heillä on tosiasialliset mahdollisuudet hankkia kokeen edellyttämä osaaminen ja suoriutua testitilanteesta. Samaten tulee huolehtia, ettei kansalaisuustestistä tule yksilölle taloudellisesti liian suurta rasitetta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että uuden kokeen sisältöjä, vaatimustasoa, aikatauluja sekä vaikutuksia seurataan. Lisäksi kansalaisuuskokeen käyttöönotto lisää tarvetta selkeyttää vastuut monikielisen yhteiskuntaorientaatio- materiaalin ylläpidosta ja päivittämisestä.

Kansalaisuuskoejärjestelmän ehdotettu toteutustapa

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää myönteisenä, että esityksen mukaan suomen- tai ruotsinkielisen yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista voitaisiin pitää painavana syynä poiketa yhteiskuntatietoedellytyksestä. Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin, voisiko suomen- tai ruotsinkielisen yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisesta säätää soveltamisen sekä yhteiskuntatietoedellytyksestä viestinnän selkeyden vuoksi suomen- ja ruotsinkielistä ylioppilastutkintoa vastaavasti esitetyn 17 b §:n 1 momentissa, eikä poikkeuksena.

Samaten opetus- ja kulttuuriministeriö nostaa esiin, että vaikka korkeakoulututkinnon suorittaminen ei lähtökohtaisesti tarjoa täysin samanlaista yleissivistävää ja yhteiskunnallista tietopohjaa kuin lukiokoulu- tus, korkeakouluopinnot tuottavat silti monipuolisia ja tarpeellisia yhteiskunnallisia taitoja ja valmiuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää hyvänä, että korkeakoulusektorin asiantuntemusta tullaan hyödyntämään testin toteutuksessa, mutta toteaa että myös ammattikorkeakoulut voisivat toimia testin toteuttajina.

Opetusneuvos

Kaisu Piironen

Liitteet

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta
UH jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Crista Grönroos
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Heidi Backman
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Emma Hannonen

